

מסורת הש"ס

(א) רש"י מ"ז, (ב) מהלל (ק"ו, (ג) דף מ"ו, (ד) ב"ס' א"מ, (ה) [נכריס י"ו], [גס י"ז], (ו) [גס י"א], (ז) [נכנא בתרא נ"ג];

תורה אור השלם

1. פסילי אלהיהם תשרפן באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת קרן פן תקטף בו כי תועבת ה' אלהיך הוא; דברים י' כ"ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומה שעליהן וכו' אין צדק מה לאפקא אבל תלוש שעליהם כמלש ס"ל וזכית עבד' כוכבים מיהא הו' נמחק; (ב) בא"ד עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכוני ובתמורה מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהיה דומיל דמחוב; (ג) ד"ה מפני וכו' בשאר נטעו; (ד) ד"ה ארבע וכו' לפניך אחר שאין לנו לדרוש וכו' ונעשות מיהא מנעטעין כ"ל וזכית מיהא נמחק; (ה) תוס' ד"ה אלהיהם וכו' עבודת כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים מיכוני ובתמורה מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהו דומיל דמחוב ע"ל והקשה ר"ח כ"ל וזכית כפי' נמחק; (ו) בא"ד תלוש שעליהם כמלש של שאר עבודת כוכבים; (ז) בא"ד מה שפי' ר"ח דהא דאינו קרוי זכתי ממיס הכא ששועט להר בגוץ שהוא חוק; (ח) ד"ה אמר וכו' תלמיד אחד שגל לבית המדרש לפני חכמי; (ט) ד"ה תני קמא וכו' בתמורה דאמרין כ"ל ואת כ' נמחק; (י) בא"ד שנטעו ולבסוף עבדו אסור כדאמרין לקמן להי' יוסי בר' יהודה ומ"ק מממיר טפי כ"ל וזכית רבי יוסי הגלילי נמחק;

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ומה שעליהם שריס ונעשות שאר קרקע עולם אין בהם כח לאפקא אבל עבודת כוכבים מיהא הו' כל זה נמחק וכו' והו' לפי אחרים ועי' תוס' (עמ"ס רבינו גי'ר' סי' קמה ס"ק ה:);

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מה.

עין משפט
ג'ר מצוה

מז א ב מ"י פ"ח מהל עבודת כוכבים ה"ל א ג סגל לאון קמה טושיע י"ד סימן קמה טע"ף א: מ"ח ג מ"י שם הלכה ז טושיע שם טע"ף ז:

רבינו הגנאל

כוס זה לעבודת כוכבים לא אמר כלום שאין הקדש לעבודת כוכבים ואינו אומר אינה גבוהה נהי דלא אתסר נהי מיהא איכא: מתנ"י הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן כסף וזהב עליהם ולקחת קרן פן תקטף בו כי תועבת ה' אלהיך הוא; דברים י' כ"ו

מתנ"י הן מותרין. ההרים עלמם מותרים לזריעה ולחטוב אצנים מהם למחזור לא מיתסר כדדריש ליה ר' יוסי הגלילי מאלהיהם על ההרים ולא הריס אלהיהם כדדריש ר' יוסי הגלילי: ומה שעליהן כגון אסורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך וטע"ג דליניהו לאו עבודת כוכבים מקרו ולא מתסרי גזירת הכתוב היא [א] (ש"הריס וגבעות שהן קרקע עולם אין צדק מה לאפקא אבל (ה) עבודת כוכבים מיהא הו') דמלוש שעליהם כמלוש של שאר עבודת כוכבים שנאמר לא תחמוד עליהם על כל שהן עבדין משמע ועל כרחו אנו זריכין לפרש ללאו עבודת כוכבים מיקרו דלמרינן בהשועט (מולין 97 מ.) הא דלמך להר והא דלמך לגדל דהר שהשועט לשם הר לא מיקרי זכתי מתיס' והא דמניא לקמן ועובדיהם צסיף משום האי טעמא הוא דלע"ג ללאו עבודת כוכבים מיהא לענין איתסורי עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכוני ובתמורה מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהיה דומיל דמחוב ע"ל והקשה ר"ח כ"ל וזכית מיהא נמחק; (ב) בא"ד עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכוני ובתמורה מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהיה דומיל דמחוב ע"ל והקשה ר"ח כ"ל וזכית מיהא נמחק; (ג) ד"ה מפני וכו' בשאר נטעו; (ד) ד"ה ארבע וכו' לפניך אחר שאין לנו לדרוש וכו' ונעשות מיהא מנעטעין כ"ל וזכית מיהא נמחק; (ה) תוס' ד"ה אלהיהם וכו' עבודת כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים מיכוני ובתמורה מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהו דומיל דמחוב ע"ל והקשה ר"ח כ"ל וזכית כפי' נמחק; (ו) בא"ד תלוש שעליהם כמלש של שאר עבודת כוכבים; (ז) בא"ד מה שפי' ר"ח דהא דאינו קרוי זכתי ממיס הכא ששועט להר בגוץ שהוא חוק; (ח) ד"ה אמר וכו' תלמיד אחד שגל לבית המדרש לפני חכמי; (ט) ד"ה תני קמא וכו' בתמורה דאמרין כ"ל ואת כ' נמחק; (י) בא"ד שנטעו ולבסוף עבדו אסור כדאמרין לקמן להי' יוסי בר' יהודה ומ"ק מממיר טפי כ"ל וזכית רבי יוסי הגלילי נמחק;

מתנ"י הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן אסורין שנאמר ולא תחמוד כסף וזהב עליהם ר' יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם על הגבעות ולא הגבעות אלהיהם ומפני מה אשירה אסורה מפני שיש בה תפיסת ידי אדם וכל שיש בה תפיסת ידי אדם אסור אר"ע אני אובין וארון לפניך כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועין רענן דע שיש שם עבודת כוכבים: גמ' ורבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא אמר רמי בר חמא אמר ריש לקיש צפוי הר כהר איכא בינייהו תנא קמא סבר צפוי הר אינו כהר ומיתסר ור' יוסי הגלילי סבר צפוי הר הרי הוא כהר רב ששת אמר דכולי עלמא צפוי הר אינו כהר והכא

אלהיהם על ההרים. פרש"י צפי' אחרים וזה לשונו הן מותרין ההרים עלמם מותרים לזריעה ולחטוב אצנים מהם למחזור לא מיתסר כדדריש ליה ר' יוסי הגלילי מאלהיהם על ההרים ולא הריס אלהיהם כדדריש ר' יוסי הגלילי: ומה שעליהן כגון אסורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך וטע"ג דליניהו לאו עבודת כוכבים מקרו ולא מתסרי גזירת הכתוב היא [א] (ש"הריס וגבעות שהן קרקע עולם אין צדק מה לאפקא אבל (ה) עבודת כוכבים מיהא הו') דמלוש שעליהם כמלוש של שאר עבודת כוכבים שנאמר לא תחמוד עליהם על כל שהן עבדין משמע ועל כרחו אנו זריכין לפרש ללאו עבודת כוכבים מיקרו דלמרינן בהשועט (מולין 97 מ.) הא דלמך להר והא דלמך לגדל דהר שהשועט לשם הר לא מיקרי זכתי מתיס' והא דמניא לקמן ועובדיהם צסיף משום האי טעמא הוא דלע"ג ללאו עבודת כוכבים מיהא לענין איתסורי עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכוני ובתמורה מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהיה דומיל דמחוב ע"ל והקשה ר"ח כ"ל וזכית מיהא נמחק; (ב) בא"ד עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכוני ובתמורה מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהיה דומיל דמחוב ע"ל והקשה ר"ח כ"ל וזכית מיהא נמחק; (ג) ד"ה מפני וכו' בשאר נטעו; (ד) ד"ה ארבע וכו' לפניך אחר שאין לנו לדרוש וכו' ונעשות מיהא מנעטעין כ"ל וזכית מיהא נמחק; (ה) תוס' ד"ה אלהיהם וכו' עבודת כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים מיכוני ובתמורה מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהו דומיל דמחוב ע"ל והקשה ר"ח כ"ל וזכית כפי' נמחק; (ו) בא"ד תלוש שעליהם כמלש של שאר עבודת כוכבים; (ז) בא"ד מה שפי' ר"ח דהא דאינו קרוי זכתי ממיס הכא ששועט להר בגוץ שהוא חוק; (ח) ד"ה אמר וכו' תלמיד אחד שגל לבית המדרש לפני חכמי; (ט) ד"ה תני קמא וכו' בתמורה דאמרין כ"ל ואת כ' נמחק; (י) בא"ד שנטעו ולבסוף עבדו אסור כדאמרין לקמן להי' יוסי בר' יהודה ומ"ק מממיר טפי כ"ל וזכית רבי יוסי הגלילי נמחק;

לכן נראה לר"ת דודאי עבודת כוכבים מיקרו ותקרובתן אסורה ולכן עובדיהם צסיף והא דדרשינן ולא הריס אלהיהם קאי אלאד תאכדון כלומר שאין זריך לעקור ההרים והא דלמרינן בהשועט דכיון דלמך להר אינו קרוי זכתי מתיס' ואינו אסור היינו כששועט רחוק מן ההר שאז אין מתכוין לשם עבודת כוכבים וקרוז לפירוט זה מלאתי צפי' אחרים דרש"י ו"ל ומה שעליהם כגון אס' ציפוס זהב וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך וטע"ג דליניהו לא מיתסרי גזירת הכתוב הוא שההרים וגבעות שקרקע עולם אין בהם כח לאוסרם אבל עבודת כוכבים הו' ותלוש (י) שלהם כמלוש של שאר עבודת כוכבים ותדע לך דעבודת כוכבים מיקרו דהא תניא לקמן ועובדיהם צסיף ואם לאו עבודת כוכבים מיהא עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף כח:) מוקף לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהו דומיל דמחוב ע"ל ולפי זה קשה לר"י מאלמרינן לקמן בפירוקן (דף מו:) א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא או חילוף ומה נעבד שאסור כמלוש להדיוט מותר במחזור לגבוה שנאמר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם לא שנה הדיוט ולא שנה לגבוה ואי ס"ד דעבודת כוכבים מיקרו היכי דייק דשרי לגבוה אי משום דאין נאסר להדיוט הרי צעלי חיים דלינן לאסרי להדיוט זכתי ואפי"ה אסורי לגבוה ועוד קשה מה שפי' ר"ת (ד) דהר אינו קרוי זכתי מתכוין הוא לעבודת כוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דודאי לאו עבודת כוכבים מיקרי דמשמע בהשועט (מולין 97 מ.) ותקרובתן מותרת ולא דמי לפעור דכתיב ציה ויאלכו זכתי מתיס' דההוא תלוש הוה והשתא נמי ניחא הא דלמרינן לקמן דשרי לגבוה כיון שאין שם עבודת כוכבים עליהם כלל והו' כאלו לא נעבדו: אמר ר"ע אני אובין וארון לפניך. כדדריש ר"ע זן עזריה ור"ע ותימה דלמרינן בסוף איהו מקומן (ובמס' 97 מ.) גבי ר"ט ור"ע והיה שם תלמיד אחד שגל (מ) לפני חכמים תחילה ור' יוסי הגלילי שמו ואמרין נמי צעירוצין (דף נג:) שאמרה לו צרוריא דציתיהו דר"מ שהיה מתלמידי בתראי של ר"ע גלילי (גלילי) שטוה ונראה לתלמיד חבר היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע וכן ממנו צנינים היה וטע"ג שמוכרו בפרק בתרא דיטעין מקמי ר"ע לא קשיא דכמו כן מוכר בתאגדת הפסח ר"ע קודם ר"ט שהיה רבו דמשמע צפי"ט דכתובות (דף פד:) ויעי' היטיב תוס' כתובות קה. ד"ה דחשיב ומוס' סוטה ד. ד"ה זן עולין: ב"ל מקום שאתה מוצא הר גבוה בו. צירושלמי פריך מבית הבחירה ומסיק ע"פ נביא ונבנה שם: תנא קמא סבר ציפוי הר אינו כהר ומיתסר. וא"ת מ"ש דליפוי הר אסור יותר מתקרובתו דשרי דכפרישית לעיל וי"ל דמיירי הכא ציפוי הנעבד אבז ההר ולכן אסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דחשיבניהו ליה למחזור כהר עלמנו ושרי ואם תאמר אמאי מייתי ת"ק קרא דלא תחמוד לאסור ציפוי הא לא מיירי קרא אלף בניו עבודת כוכבים וי"ל דהכי קא מייתי דכי היכי דנוי עבודת כוכבים אסורי מטעם תלוש וטע"ג דליכא זהו חדא לנביותא דלינו נעבד הכי נמי מתסרי ציפוי הר הנעבדים אע"ג דליכא חדא לנביותא שהם נעבדים מחוזרים אי נמי י"ל דקרא אסתמכת בעלמא וא"ת מאי האי דליפוי הר אסור ותקרובתו שריא ואלו נעבד דצעלי חיים הו' איפכא כדמשמע ריש פרק כל האסורים בתמורה (דף קח:) (ז) דלמרינן בהשועט דרבייה קרא לציפוי דצעלי חיים ממנו הבקך להנזיל הנעבד הא לא רבייה קרא ציפוי חזר לגבוה והכתיב ואבדתם משמע מדלל מייתי קרא אלף לגבוה לא להדיוט מותר וטע"ג דתקרובת צעלי חיים אסור דמשמע צפי"ט דחולין (דף מ.) ואומר ר"י דליפוי דתמורה מיירי דלינו נעבד ואינו עשוי אלף לגוי בעלמא אי"נ איכא למימר דההוא דתמורה אחיה כר' יוסי הגלילי דשרי ציפוי הר ואפי"ו נעבד ונראה לר"י דלרמי צר חמא כוליהו תנאי דמתניתין אית להו אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור (י) ר' יוסי הגלילי כדאמרין לקמן (עמוד ג) ות"ק מממיר טפי ואוסר אפי"ו ציפוי של הר ולר"ע נמי אסור דאי שרי א"כ ר"ע היכי דריש דעך רענן אתה לסימנא לימא דאתא למימר ולא עך רענן אלהיהם כגון אילן שנטעו ולבסוף עבדו אלף ודאי אסור: ורבי יוסי הגלילי סבר ציפוי הר מותר. ואם תאמר הא אמרינן כנולי תלמודא (ח) תנא בתרא לטפויי אחי וי"ל דשאינה הכא דקרא דלייתי תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור ציפוי הר: